

СТАТИСТИЧНІ ВИМІРИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В статті розглянуто статистичні показники оцінювання стану інноваційної діяльності на мікро-, та макrorівнях, проведено статистичне дослідження інноваційної активності промислових підприємств як в динаміці, так і в структурному розріз на прикладі окремої області.

In the article the existent indexes of evaluation of the state of innovative activities on a microlevel and macrolevel are considered; the research of the innovative activity industrial enterprises is conducted as well in the dynamics as in the structural section for example individual region.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, статистика інновацій, інноваційно активні підприємства, наукомісткість виробництва.

Постановка проблеми. В сучасних умовах функціонування економіки усе більшого значення для розвитку країни та для успішної фінансово-господарської діяльності окремих підприємств набувають інновації та інноваційна діяльність, оскільки вони є рушійним чинником стабільного економічного зростання. Інноваційні процеси – це основний шлях подолання кризових явищ на промислових підприємствах і важлива умова підвищення їх конкурентоспроможності. Під впливом цілей науково-технічної й інноваційної політики і потреб в інформації в Україні було здійснено кардинальний перегляд методології і інструментарію статистичного спостереження за виконанням наукових досліджень і розробок, одержала розвиток статистика інновацій з урахуванням міжнародних стандартів і особливостей розвитку науки й інноваційної діяльності в умовах ринкової економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним і практичним аспектам інноваційної діяльності на макро- і мікрорівнях присвячені праці зарубіжних та українських учених: Б. Санто, Б. Твісса, Й. Шумпетера, В. Александрової, Н. Гончарової, Ю. Бажала, В. Гейця, А. Гальчинського, А. Заїнчковського, С. Козаченка та інших. Однак в економічній літературі недостатня увага приділяється питанням статистичного вивчення інноваційної діяльності, методиці аналізу відповідних статистичних показників.

Виклад основного матеріалу. Статистика вивчає кількісні параметри явищ і процесів у сфері науки та інновацій у єдності з їх якісною природою. Головним завданням статистики науки та інновацій є задоволення потреб суспільства в достовірної та надійної статистичної інформації про величину, структуру та динаміці ресурсів та результатів наукової та інноваційної діяльності, їх вплив на соціально-економічний розвиток країни. Предметом статистики науки і інновацій є розробка визначень і класифікацій, системи показників і методології їх обчислення. Правильно обрана система класифікацій і угруповань статистичних даних, розширення кола розроблювальних показників сприяють підвищенню аналітичності і поліпшенню якості інформації.

Важливе значення має статистичний аналіз структурного складу наукових кадрів за різними ознаками. Наукова діяльність («інтелектуальне співробітництво») посилює значення особистості вченого у процесі створення нових знань, актуалізує проблему комплексного розвитку і покращення використання людського чинника. Під категорією «науково-технічні кадри» в міжнародній статистиці розуміють осіб, діяльність яких спрямована на збільшення суми наукових знань, пошук їх застосування або надання послуг із виконання наукових досліджень і розробок. Ці особи мають володіти необхідною освітою, або відповідним професійним досвідом.

Інноваційна діяльність досліджується в тісному взаємозв'язку розвитку двох її складових – створення інноваційної продукції та її практична реалізація у виробничій сфері. Аналізуючи динаміку продажів зі здійсненням інновацій, використовують показник інноваційної продукції, тобто продукції, яка виготовлена у звітному році на основі різних технологічних змін. Поняття нової продукції відповідає поняттю радикальної продуктової інновації, а поняття удосконаленої продукції – поняттю інкрементальної продуктової інновації. Інша інноваційна продукція є результатом впровадження процесових інновацій, часто, це продукція, що вже випускається підприємством або ґрунтується на запозиченому передовому досвіді.

Але не всі підприємства впроваджують наукові дослідження. Зменшення інноваційної активності господарюючих суб'єктів спричинено хронічним дефіцитом у них власних коштів, а також великою вартістю кредитних ресурсів. У зв'язку з цим виникає необхідність характеризувати кількість інноваційно активних підприємств, її динаміку та питому вагу цих підприємств у загальній кількості підприємств області, регіону чи країни в цілому. Розглянемо цей розрахунок на прикладі підприємств Хмельницької області (табл. 1).

Як свідчать дані, наведені у таблиці, збільшення кількості інноваційно активних підприємств у Хмельницькій області відбувається дуже повільно, що відображає загальну тенденцію в Україні. Найбільше інноваційно активних підприємств має галузь машинобудування. У 2007 році в даній галузі функціонувало 12 таких підприємств, що на 2 підприємства більше, ніж у 2005 році. Відповідних змін зазнало співвідношення інноваційно активних підприємств, що виконують науково-технічні роботи, у загальній кількості підприємств. Зросла частка таких підприємств у переробній промисловості і зменшилась у такому виді промислової діяльності, як «Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води».

Кількість інноваційно активних підприємств за видами промислової діяльності в Хмельницькій області

Інноваційно-активні підприємства	2005		2006		2007	
	Кількість	У відсотках*	Кількість	У відсотках*	Кількість	У відсотках*
Переробна промисловість	18	6,6	19	6,7	24	8,3
у тому числі виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	3	2,8	4	3,8	6	6,0
виробничо-видавнича діяльність	1	7,1	1	7,1	1	6,7
виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	3	10,3	4	14,3	4	13,8
металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	2	11,8	2	11,8	1	5,3
машинобудування	9	15,5	8	12,9	12	19,0
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	3	7,5	3	6,8	1	2,3
Всього	21	6,5	22	6,5	25	7,3

*Відсоток інноваційно-активних підприємств за видами промислової діяльності визначений до загальної кількості усіх підприємств області.

Як непряма інтегральна характеристика результативності науки використовується показник наукомісткості виробництва (відношення витрат на наукові дослідження і розробки до результатів виробництва) його розраховують на рівні видів продукції, підприємств і їх груп, економіки в цілому.

На макрорівні наукомісткість (відношення внутрішніх витрат на наукові дослідження і розробки до ВВП) відображає рівень досягнень країни у сфері науки і технологій, ступінь її пріоритетності в системі національних цілей.

На рівні підприємств, видів продукції наукомісткість розраховують відношенням внутрішніх витрат на дослідження і розробки до обсягу виробництва продукції (робіт, послуг). Разом із прямою наукомісткістю оцінюють показник повної наукомісткості з урахуванням наукомісткості проміжного споживання галузей. Відповідно до рівня повної наукомісткості у міжнародній статистичній практиці здійснюють групування галузей і продукції:

- високі технології (виробництво повітряних і космічних літальних апаратів; канцелярських і електронно-обчислювальних машин; фармацевтичних препаратів; устаткування для радіо, телебачення, і зв'язку);
- середні технології високого рівня (виробництво приладів для наукових досліджень; електричних машин; продукції хімічного синтезу; інших транспортних засобів; інших машин і устаткування);
- середні технології низького рівня (виробництво синтетичних полімерних смол і пластмасових виробів, що не включені в інші групи; виробництво дорогоцінних і кольорових металів та інших неметалічних мінеральних продуктів; металообробне, коксохімічне виробництво, виробництво продукції нафто перегонки, чавуну, сталі);
- низькі технології (целюлозно-паперове виробництво, поліграфічна промисловість, виробництво текстильних виробів і одягу, харчових продуктів і напоїв, деревини і меблів)

Дослідження інноваційної діяльності передбачає розробку системи відповідних показників і методології їх розрахунків. За допомогою статистики вивчають кількісні параметри явищ і процесів у сфері науки й інновацій у поєднанні із їх якісною характеристикою.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, роль і значення інноваційної діяльності повною мірою виявляється у відтворювальному процесі суб'єктів господарювання. Сучасні умови економічного розвитку вимагають від підприємств не тільки активізації інноваційної діяльності, але й удосконалення методів її організації. Велике значення має статистичне дослідження інновацій. Головне завдання статистики в даному аспекті полягає у забезпеченні суспільства інформацією щодо ресурсів і результатів науково-інноваційної діяльності, їх впливу на соціально-економічний розвиток країни.

Серед перспективних завдань подальшого розвитку статистики інноваційної діяльності – удосконалення інструментарію статистичного спостереження стосовно особливостей окремих секторів науки; організація моніторингу стану і: прямування науково-технічних кадрів, збір даних про «комерційний» обмін технологіями із зарубіжними країнами для упорядкування балансу платежів за технології; вивчення регіональних аспектів розвитку науки, інноваційної діяльності в сфері послуг, суспільної думки про науку; розвиток методів і практики міжнародних зіставлень.

Література

1. Україна. Закони. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні закон (16.01.2003 № 433-IV з наступними змінами і доповненнями). [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення: 16.08.2010).
2. Класифікація видів економічної діяльності. ДК 009: 2005. – Київ : Держстандарт України, 2005.
3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні // Статистичний збірник. – К. : Держкомстат України, 2007. – 526 с.
4. Хмельниччина – 2007. Статистичний збірник ; за редакцією Скальського В.В. – Головне статистичне управління Хмельницької області, 2008. – 149 с.
5. Статистика : підручник / С.С. Герасименко, А.В. Головач., А.М. Єріна та ін. ; за наук. ред. д-ра екон. наук С.С. Герасименка. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К. : КНЕУ, 2000. – 467 с.

Надійшла 16.9.2010 р.

УДК 657.6.001 (477)

В.С. КОЗАК, А.А. ПОНОМАРЬОВ
Хмельницький національний університет

КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано систему контролю якості аудиторських послуг в Україні, обґрунтовано власне бачення деяких аспектів її побудови.

The article analyzes the quality system audit services in Ukraine proved their own vision of some aspects of its construction.

Ключові слова: аудит, контроль якості, політика і процедури контролю, моніторинг

Постановка проблеми. Важливою передумовою становлення професії аудитора є організація незалежного контролю якості надання аудиторських послуг, а також належного, справедливого й ефективного суспільного нагляду за цією професією. Мета такого нагляду – забезпечити впевненість клієнтів аудиторських компаній (як представників малого та середнього бізнесу, так і великих компаній, що вийшли на ринок капіталів) у тому, що аудитори неухильно дотримуються стандартів при проведенні перевірок.

Підвищення якості вітчизняного аудиту та посилення конкурентоспроможності українських аудиторських фірм повинно становити ключову основу розвитку аудиторської діяльності в Україні. Необхідність вирішення окреслених проблем та їх вплив на розвиток вітчизняної аудиторської діяльності зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Суттєвий внесок у вивчення проблем аудиту, контролю його якості зробили зарубіжні та вітчизняні вчені: Р. Адамс, Е. Аренс, Д. Лоббек, Д. Робертсон, Е. Гуптайт, В. Бурцев, Ю. Данилевський, В. Суйц, М. Білуха, Ф. Бутинець, Я. Гончарук, Г. Давидов, Н. Дорош, Л. Кулаковська, Ю. Піча, В. Рудницький, Б. Усач та ін.

Постановка завдання. Метою статті є визначення місця і ролі якості аудиторських послуг у системі внутрішнього і зовнішнього господарського контролю України та дослідження організації контролю якості аудиторських послуг.

Виклад основного матеріалу. Якість аудиторських послуг – це системне дотримання реальної професійної незалежності, вимог чинного законодавства та стандартів аудиту, дотримання Кодексу професійної етики і професійна діяльність в сфері аудиту [8, с. 48].

Формування основних напрямів реалізації контролю якості аудиторських послуг потребує чіткого визначення самого поняття “контролю якості”, під яким варто розуміти систему контролю зовнішніх і внутрішніх органів управління з метою недопущення аудиторами та аудиторськими фірмами порушень чинного законодавства та аудиторської етики [7, с. 430].

На нашу думку, якість аудиторських послуг – це відповідність в усіх суттєвих аспектах виконаних аудиторських процедур вимогам стандартів аудиту, прийнятій програмі надання послуг, умовам договору з замовником, обґрунтованість результатів, отриманих від надання професійних послуг, а також відсутність у діях аудиторської фірми чи її персоналу ознак правопорушень.

Проблема якості професійного аудиту стала актуальною не в Україні, а на Заході, перш за все в США, на початку третього тисячоліття. Підставою для уваги на якість послуг аудиторів стали всесвітньо відомі конфлікти зі звітністю великих або транснаціональних компаній у формі акціонерних товариств. Як виявилось, фінансова звітність, яку підтверджували незалежні аудитори цих компаній (“Енрон”, “Пармалаг”, “Меркс”. “Ксерокс” та ряд інших) містила значні викривлення, особливо в частині реального розміру прибутку. Втрати акціонерів вимірювалися сотнями мільйонів, а банкрутство американського енергетичного концерну “Енрон” обернулося крахом однієї з старіших аудиторських фірм у світі – “Артур Андерсен”. На сьогодні такі конфлікти